

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра історії України

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри історії України

_____ Олександр ЗАВАЛЬНЮК

26 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ **ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**

для підготовки фахівців *першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*

за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Історія та правознавство)*

спеціальності *014 Середня освіта (Історія)*

галузі знань *01 Освіта/Педагогіка*

мова навчання *українська*

2024-2025 навчальний рік

Розробник програми: Олександр КОМАРНІЦЬКИЙ, доктор історичних наук,
професор, професор кафедри історії України

Затверджено на засіданні кафедри історії України

Протокол № 7 від 26 серпня 2024 року

Завідувач кафедри _____ Олександр ЗАВАЛЬНЮК

26 серпня 2024 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми _____ Володимир АДАМОВСЬКИЙ

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. **Мета викладання** навчальної дисципліни «Джерелознавство історії України» полягає в тому, щоб на тлі історичного процесу України розкрити особливості становлення та розвитку українського джерелознавства, навчити студентів об'єктивного підходу щодо вивчення історії нашого народу і держави лише на основі джерельної бази.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
Рік навчання	2024-2025
Семестр вивчення	8
Кількість кредитів ЄКТС	4
Загальний обсяг годин	120
Кількість годин навчальних занять	16
Лекційні заняття	8
Практичні заняття	-
Семінарські заняття	8
Лабораторні заняття	-
Самостійна та індивідуальна робота	104
Форма підсумкового контролю	залік

3. **Статус дисципліни** *освітній компоненти за вибором здобувачів вищої освіти.*

4. **Передумови для вивчення дисципліни** – вивчення опирається також на вже отримані знання з таких освітніх компонентів: «Історія України», «Спеціальні історичні дисципліни», «Археологія України», «Архівна та музейна справа».

5. Програмні компетентності навчання

- уміння об'єктивно висвітлювати історію українського джерелознавства;
- здатність аналізувати підручники, посібники, довідники та монографічну літературу з курсу;
- здатністю оцінювати основні персоналії істориків та їх внесок в українське джерелознавство;
- здатність аналізувати типи та категорії джерел з історії України та місця їх зберігання;
- здатність володіти понятійним апаратом.

6. Програмні результати навчання:

- володіти фактичним матеріалом з джерелознавства історії України;
- виявити, класифікувати і кваліфіковано проаналізувати джерела;
- професійно використовувати джерела при вивченні певної теми в школі;
- навчити учнів аналізувати джерела та пов'язувати їх зміст з реальним життям;
- робити чіткі і об'єктивні висновки щодо еволюції історичних процесів лише на основі джерельної бази.

7. Методи навчання: Словесні, наочні методи: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, творчі завдання, робота з першоджерелами, словниками, посібниками, дидактичними матеріалами та іншими джерелами інформації, аналіз документа, робота із законодавчою базою, робота з інтернетними публікаціями та матеріалами вебсайтів, метод інтерв'ю; технології дистанційного навчання.

8. Засоби діагностики результатів навчання: опитування, тести, самостійна робота, модульна контрольна робота, зокрема із використанням модульного об'єктноорієнтованого динамічного навчального середовища MOODLE, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, студентські презентації та виступи на наукових заходах.

9. Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекційні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна та індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні питання джерелознавства. Писемні джерела (писемні джерела зарубіжного походження з історії України найдавнішого часу; літописи, актові та діловодні документи)					
Тема 1. Вступ до джерелознавства історії України	12	2	-	-	10
Тема 2. Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел	2	2	-	-	-
Тема 3. Епіграфічні пам'ятки та писемні джерела вітчизняного і зарубіжного походження з історії України з найдавнішого часу до XII ст. н.е.	4	-	-	-	4
Тема 4. Українські літописи та хроніки. Історичні твори	10	-	2	-	8

Тема 5. Актові історичні джерела X – першої половини XVII ст.	7	-	-	-	7
Тема 6. Актові та діловодні історичні документи другої половини XVII – початку XX ст.	7	-	-	-	7
Тема 9. Актові джерела XX – початку XX ст.	10	-	2	-	8
Разом за змістовим модулем 1	52	4	4	-	44
Змістовий модуль 2. Писемні джерела (періодична преса; описові, політичні та мемуарні твори, статистичні джерела). Неписемні джерела					
Тема 1. Літературні твори. Пам'ятки публіцистики	9	-	2	-	7
Тема 2. Описові твори останньої чверті XVIII – початку XX ст	10	-	-	-	10
Тема 3. Статистичні джерела XVIII – початку XXI ст.	10	-	2	-	8
Тема 4. Періодична преса	4	2	-	-	2
Тема 5. Мемуарні твори. Джерела іноземного походження про Україну XIII – XVIII ст.	10	2	-	-	8
Тема 6. Політичні твори. Документи політичних партій й організацій XIX – початку XX ст.	5	-	-	-	5
Тема 7. Речові джерела	5	-	-	-	5
Тема 8. Зображальні джерела	5	-	-	-	5
Тема 9. Усні джерела	5	-	-	-	5
Тема 10. Лінгвістичні джерела	5	-	-	-	5
Разом за змістовим модулем 2	68	4	4	-	60
Разом годин	120	8	8	-	104

10. **Форми поточного та підсумкового контролю**

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів здобувачів при обговоренні питань семінарського заняття, виконанні аналітичних завдань. Форма модульного контролю: модульна контрольна робота. Формою підсумкового контролю є залік.

11. **Критерії оцінювання результатів навчання**

Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів. В поточне оцінювання включається: семінарські заняття – 40 балів, модульна контрольна робота –

40 балів, самостійна робота – 10 балів, індивідуальні навчально-дослідні завдання – 10 балів.

Поточний і модульний контроль (100 балів)				Сума
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	Індивідуальні навчально-дослідні завдання	100
40 балів	40 балів	10 балів	10 балів	

Оцінювання семінарського заняття

Оцінювання на семінарських заняттях відбувається за 12-бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить

		певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо- професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані

дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. «Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка» URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

Оцінювання самостійної роботи (10 балів)

Контроль за самостійною роботою відбувається на консультаціях за 10-бальною системою оцінювання. Дозволяється захист питань самостійного опрацювання у формі колоквиуму (усно). Успішно виконана самостійна робота вважається, якщо студент отримав рейтинговий бал не менший 60% від загальної кількості балів, виділених на неї, тобто не менше як 6 балів.

Критерії оцінювання

10 балів	Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; повнота розкриття завдань; розкриття ключових аспектів завдань. Виконані завдання чітко структуровані. Текст не містить граматичних помилок. Матеріал завдань представлено у повній та закінченій формі.
9 балів	Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; зміст їх відповідає суті завдань, якісно і логічно розкритих у достатньо повній формі. Виконані завдання чітко структуровані, текст не містить граматичних помилок. Матеріал завдань представлено у повній та закінченій формі.
8 балів	Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; зміст їх відповідає суті завдань, якісно і логічно розкритих але не завжди у достатньо повній формі. Виконані завдання чітко структуровані, текст не містить граматичних помилок. Матеріал завдань частково або не завжди закінчено.
7 балів	Зміст відповідей не зовсім відповідає суті визначеним завданням; відносно якісно і логічно розкритих але не завжди у достатньо повній формі; не повне розкриття ключових питань. Текст не містить граматичних помилок. Матеріал завдань частково або не завжди закінчено.
6 балів	Зміст відповідей не зовсім відповідає суті визначеним завданням; відносно якісно і логічно розкритих але не завжди у достатньо повній формі; не повне розкриття ключових питань; не усі питання опрацьовано. У тексті зустрічаються граматичні помилки та неточності. Матеріал завдань частковий або не завжди закінчений.
5-0 балів (не зараховано)	Студент допускає грубі помилки при виконанні роботи. Не розуміє сутність її виконання. Не може розкрити та обґрунтувати поставлені питання. Студент не здатен захистити виконані завдання.

Оцінювання індивідуальних навчально-дослідних завдань (10 балів)

Індивідуальна навчально-дослідна робота з курсу «Джерелознавство історії України» здійснюється на консультації шляхом доповіді-презентації студентами отриманої тематики.

ІНДЗ оцінюється максимально у 10 балів, мінімально допустима кількість балів – 6.

Критерії оцінювання ІНДЗ

9-10 балів	Зміст доповіді відповідає обраній для дослідження темі. Студент вийшов на високий рівень теоретичних узагальнень, провів детальний аналіз явищ і процесів у досліджуваному об'єкті. Студентом повністю розкритий зміст роботи. На основі проведених досліджень та облікових робіт зроблені ґрунтовні висновки, узагальнення.
7-8 балів	Зміст доповіді відповідає обраній для дослідження темі, містить всі необхідні структурні компоненти. У презентованій роботі допущені неточності в теоретичному узагальненні матеріалу. На основі проведеного дослідження зроблені висновки.
6 балів	Зміст доповіді відповідає обраній для дослідження темі, однак відсутній послідовний логічний взаємозв'язок між структурними елементами та алгоритм розв'язання поставленої проблеми. У презентованій роботі наявний стислий аналіз явищ і процесів на досліджуваному об'єкті, але прослідковуються проблеми в узагальненні матеріалу. На основі проведених досліджень та облікових робіт не чітко зроблені або й відсутні висновки.
5-0 балів (не зараховано)	Зміст доповіді не відповідає обраній для дослідження темі. У презентованій роботі наведені дані, що суперечать обраному джерелу. Нерозкритими залишаються поставлені у роботі завдання.

Оцінювання модульної контрольної роботи (40 балів)

Після вивчення усього матеріалу здобувачі вищої освіти пишуть модульну контрольну роботу.

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі (у вигляді відповідей на три питання). До її написання допускаються усі студенти. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульна контрольна робота складається із 3 питань, які оцінюються наступним чином:

- 1 питання – 10 балів,
- 2 питання – 15 балів,
- 3 питання – 15 балів.

Перше питання має теоретичний характер, друге і третє – практичний.

З дисципліни «Джерелознавство історії України» здобувачі пишуть одну модульну контрольну роботу.

Критерії оцінювання першого питання

Шкала ECTS	Бали	Критерії оцінювання
«відмінно»	9-10	Здобувач вищої освіти у відповідях на питання демонструє

	балів	глибокі знання, повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та послідовно формулює текст відповіді на поставлене завдання.
«добре»	7-8 балів	Результати відповідей здобувача вищої освіти відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх.
«задовільно»	6 балів	Відповіді здобувача вищої освіти на питання дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на питання, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.
«незадовільно»	5-0 балів (не зараховано)	Відповіді здобувача вищої освіти на питання не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо.

Критерії оцінювання другого і третього питань

Шкала ECTS	Бали	Критерії оцінювання
«відмінно»	15 балів	Відповідь на питання характеризується повнотою й вичерпністю висвітленої інформації, здобувач логічно і грамотно викладає матеріал, наводить низку прикладів, презентує власні оцінні судження щодо тих або інших явищ у контексті вивченні дисципліни
«дуже добре»	13-14 балів	Здобувач презентує високий рівень володіння навчальною інформацією, однак подекуди допускає незначні помилки у термінологічних визначеннях, не завжди супроводжує висвітлення теми необхідними прикладами й власними міркуваннями
«добре»	11-12 балів	Відповідь на питання чітка, однак носить ознаки фрагментарності, не завжди доцільними є наведені приклади
«задовільно»	9-10 балів	Здобувач частково відповідає на питання, однак не дуже логічно викладає думки, не наводить необхідних прикладів
«незадовільно»	8-0 балів (не зараховано)	Здобувач не відповідає на питання або належно не розкриває його, не володіє термінологією, допускає багато граматичних помилок.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу

інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Визнання результатів неформальної та (або) інформальної освіти

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та/або інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно «Порядку визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)», зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі). URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту освітнього компонента (окремій темі);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді;

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;
- громадська або волонтерська діяльність.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля (навчальної дисципліни)	Підсумкова оцінка за шкалою ЄКТС	Підсумкова оцінка за національною шкалою
		залікова
90-100 і більше	A (відмінно)/Excellent	Зараховано/ Passed
82-89	B (добре)	
75-81	C (добре)/Good	
67-74	D (задовільно)/Satisfactory	
60-66	E (достатньо)/Enough	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)/Fail	не зараховано /Fail
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)/Fail	

12. Умови визначення успішного засвоєння освітнього компонента «Джерелознавство історії України»:

- кредити присвоюються здобувачам вищої освіти після завершення навчальної дисципліни та успішного оцінювання досягнутих ними результатів навчання;

- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60% від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;

- здобувач вищої освіти вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю, якщо він не відпрацював пропущені навчальні заняття, не пересклав оцінки 0, 1, 2, 3 отримані на навчальних заняттях, не виконав або виконав модульну контрольну роботу, завдання самостійної та індивідуальної робіт з оцінкою, що становить менше 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт;

- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю отримали «не зараховано», дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;

- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускають не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий – комісії яку створюють за розпорядженням декана факультету;

- відповідь здобувача вищої освіти, який ліквідує академічну заборгованість на засіданні комісії, оцінюють за 100-бальною шкалою без урахування рейтингової оцінки поточної успішності;

- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачі вищої освіти не присвоюють;

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» URL : https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view.

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.

Для проведення лекційних і семінарських занять, а також контролю за самостійною та індивідуальною навчально-дослідною роботою використовуються мультимедійна лекційна аудиторія, мультимедійний проектор, екран для проектора, ноутбук або персональний комп'ютер, мережа Інтернет, модульне об'єктно-орієнтоване динамічне середовище MOODLE, конференції у Google Meet.

14. Рекомендована література

Основна

1. Бездрабко В. В. Розвиток науки про документ у XIX ст.: візії теорії і практики. URL: https://www.libr.dp.ua/text/uij_2011_1_9.pdf
2. Бездрабко В. В. Сучасні історичні студіювання документа. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/4925/10-Bezdrabko.pdf?sequence=1>
3. Богдашина О.М. Джерелознавство історії України: Теорія, методика, історія: навч.-метод. посіб. Вид. 2-е. Харків, 2005. 192 с.
4. Воронов В.І. Джерелознавство історії України. Курс лекцій. Дніпропетровськ, 2003. 336 с. URL: <http://istorikznu.at.ua>
5. Історичне джерелознавство: підруч. / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С.Ф. Павленко та ін. Вид 2-ге. Київ, 2016. 502 с.
6. Комарніцький О. Б. Джерелознавство історії України: навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-тів. Вид. 2-ге, доопр. і перероб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І.Огієнка, 2014. 165 с.
7. Комарніцький О. Б. Студіювання історичних джерел: навч.-метод. посіб. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2024. 222 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8153>
8. Макарчук С. Джерелознавство історії України. Курс лекцій. Львів, 2008. 512 с.
9. Макарчук С. Писемні джерела з історії України. Курс лекцій. Львів, 1999. 351 с.
10. Папакін Г. Сучасне джерелознавство: статус і роль в українській соціогуманітаристиці. Укр. іст. журн. 2024. №2. С. 183-211.

Додаткова

1. Бездрабко В. В. Початки кліометричних досліджень документів у зарубіжній та українській історичній науці // Історичні науки. Наукові праці. Київ: 2009. Т. 100. Вип. 87. С. 130-134.
2. Богдашина О. М. Джерелознавство історії України: теорія, методика, історія. Харків; Тарбут Лаам, 2005. С. 54-111.
3. Галенко О. І. Документальні публікації з історії Української РСР: теорія та джерелознавчий аналіз. Київ, 1991. 144 с.
4. Ганжуров Ю. С. Кількісні методи в історичних дослідженнях: досвід і деякі питання методики // Український історичний журнал. 1994. № 4. С. 30-40.
5. Гребцова І. С. Контент-аналіз як метод вивчення періодичної преси // Розвиток історичного мислення як засіб формування особистості, її інтелекту та творчих здібностей: Праці Всеукраїнської науково-практичної конференції. Одеса, 1999. С. 116-123.

6. Ісаєвич Я. Д. Джерела з історії української культури доби феодалізму. XVI-XVIII ст. Київ, 1972. 142 с.
7. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин. Київ: Наукова думка, 2013. 1056 с.
8. Клепатський П. Огляд джерел до історії України. Курс лекцій. Кам'янець-Подільський, 1919. Вип.1. 187 с.
9. Комарніцький О. Б. Архівні джерела про соціальні чистки студентів педагогічних закладів освіти у 30-х рр. ХХ ст. // Архівістика: теорія, методика, практика : матеріали Третьої всеукраїнської науково-практичної конференції (22-23 квітня 2023 р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 109-116.
10. Комарніцький О. Б. Газети «Комсомолец Прикордоння» і «Студент Прикордоння» про участь молоді у кампаніях мобілізації коштів серед населення Поділля (кінець 20-х – початок 30-х рр. ХХ ст.) // Матеріали Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції «Хмельниччина: історія та сучасність», присвяч. 85-річчю утворення Хмельницької області, м. Хмельницький, 27 вересня 2022 р. Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2022. С. 216-219.
11. Конончук І. М. Джерелознавство: навч.-метод. посіб. Ніжин, 2004. 88 с.
12. Литвиненко М. А. Джерела історії України XVIII ст. Харків, 1970. 204 с.
13. Лукашевич О. А., Манжул К. В. Хрестоматія з теоретичного джерелознавства: навч. посіб. / Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 1998. 780 с.
14. Підгаєцький В. В. Основи теорії та методології джерелознавства з історії України ХХ століття. Дніпропетровськ, 2001. 392 с.
15. Поливач М. Складання документів за часів Київської Русі. Літопис Волині: всеукр. наук. часопис. Луцьк, 2022. Ч. 27. С. 85-89.
16. Пономаренко Л. А. Картографічні матеріали України XVIII століття як історико-географічне джерело / Відп. ред. Г. В. Боряк; Упор. Р. І. Сосса. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 133 с.
17. Санцевич А. В. Джерелознавство з історії Української РСР післявоєнного періоду (1945-1970). Київ, 1972. 204 с.
18. Санцевич А. В. Джерелознавство з історії Української РСР. 1917-1941. Київ, 1981. 206 с.
19. Сулятицька Т. Робота з архівними джерелами: цікаво, пізнавально, корисно. URL: <https://meridian.kpnu.edu.ua/2022/02/02/robo-ta-z-arkhivnymy-dzherelamy-tsikavo-piznavalno-korysno/>
20. Україна XVIII століття в малюнках Йогана Генріха Мюнца / Упоряд. Т. Чухліб; Пер. з франц. З. Борисюк. Інститут історії України НАН України; Відділ малюнків Бібліотеки Варшавського Університету; Науково-дослідний інститут козацтва; Гетьманський фонд Петра

Дорошенка; Громадська організація «Фонд Великий Лях». Київ: Мистецтво, 2022. 208 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського
URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Сайт Національної Парламентської бібліотеки України
URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>
3. Сайт Інституту історії України НАН України.
URL: <http://history.org.ua/uk>
4. Сайт Інституту археології НАН України. URL:
<https://iananu.org.ua/pro-institut>
5. Сайт Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України. URL: <https://tsdavo.gov.ua>
6. Сайт Центрального державного архіву громадських об'єднань України. URL: <https://tsdahou.archives.gov.ua>
7. Сайт Центрального державного історичного архіву України. м. Київ. URL: <https://cdiak.archives.gov.ua>
8. Сайт Центрального державного історичного архіву України. м. Львів. URL: <https://tsdial.archives.gov.ua>
9. Сайт Державного архіву Хмельницької області.
URL: <https://dahmo.gov.ua>
10. Каталог курсів підвищення кваліфікації 2023 з напрямку Історія.
URL: <https://ippo.com.ua/category/istoria/>